

Európai
Bizottság

A KÖRNYEZETI FELELŐSSÉGRŐL SZÓLÓ IRÁNYELV

Mi a környezeti felelősségről szóló irányelv?

A természeti környezet elengedhetetlenül fontos ahhoz, hogy egészségben és boldogságban éljünk, és gazdasági tevékenységet végezzünk. Az EU tagállamai elkötelezetten küzdenek azért, hogy megelőzzék a természetkárosítást, illetve – ha ez már nem lehetséges – hogy orvosolják az okozott kárt. Céljuk, hogy feltartóztassák a biológiai sokféleség hanyatlását, megakadályozzák a vízminőség romlását és a vízmennyiség csökkenését, valamint elősegítsék a talaj védelmét, biztosítva, hogy a ma élő és a felnövekvő nemzedékek örömeiket lelhessék a természetben, és hasznosíthassák a környezet erőforrásait.

Ennek a törekvésnek a jegyében az EU 2004-ben elfogadta a környezeti felelősségről szóló irányelvet. A jogszabály közös uniós keretrendszert hoz létre a környezeti károk megelőzése és orvoslása tekintetében (lásd: a környezeti kár fogalmának egységes meghatározása, következetesebb koncepció kidolgozása a károk felszámolását illetően stb.). Az irányelv „a szennyező fizet” elvre épül, melynek értelmében a környezetkárosítást előidéző fél kötelessége végrehajtani a megelőzéshez, illetve a környezeti károk felszámolásához szükséges intézkedéseket, és fedezni azok költségét. A főszabályt a felszámolás jelenti, azaz az, hogy a környezetet vissza kell állítani abba az állapotba, amelyben akkor lenne, ha a természetkárosításra nem került volna sor. Az irányelv kialakítja az okozott kár felméréséhez és felszámolásához szükséges keretrendszert.

A felszámolási költségekre vonatkozó rendelkezések megfogalmazása révén az irányelv tudatosítani kívánja a környezet védelmének fontosságát, továbbá ösztönözi a megelőzést szolgáló intézkedésekbe történő beruházásokat és a környezetet jobban kímélő módszerek alkalmazását. Mindazoknak a gazdasági szereplőknek, akiknek tevékenysége olyan kockázatot jelent a környezetre nézve, mely a környezeti felelősségről szóló irányelv hatálya alá tartozik, tanácsos felmériük, milyen lépések révén tudják csökkenteni a kérdéses kockázatokat, és meghozniuk a szükséges intézkedéseket.

Hogyan működik az irányelv?

A környezeti felelősségről szóló irányelvet azoknak a keresőtevékenységeknek az esetében kell alkalmazni, amelyek kárt okoznak az irányelv hatálya alá tartozó természeti erőforrásokban, illetve amelyek azzal a közvetlen veszéllyel¹ fenyegetnek, hogy kárt fognak okozni azokban.

Ha Ön gazdasági szereplőként olyan (profitorientált vagy nonprofit jellegű) keresőtevékenységet végez:

- amely integrált környezetszennyezés-megelőzési és -csökkentési engedélyhez kötött,
- amely hulladékgazdálkodási engedélyhez kötött,
- amely veszélyes anyagok vizekbe történő kibocsátásával jár,
- amelynek során veszélyes anyagok, pl. vegyi anyagok használatára, illetve szállítására kerül sor,
- amely vízkivétellel kapcsolatos,
- amely veszélyes anyagok, veszélyes készítmények, növényvédő szerek, illetve biocidtermékek használatával, feldolgozásával, környezetbe történő kibocsátásával stb. jár,
- amely géntechnológiával módosított szervezetek környezetbe történő szándékos kibocsátásával jár,
- amelynek során hulladékszállításra kerül sor,
- amelynek során bányászati hulladékok kezelésére kerül sor,
- amely szén-dioxid-leválasztással és -tárolással jár,

akkor Ön ún. **objektív felelősséggel** tartozik azért, ha tevékenysége károsítja a vizeket, a földterületeket, a védett állat- és növényfajokat, illetve a természetes élőhelyeket, vagy ha tevékenysége közvetlen kárveszélyt jelent rájuk nézve. Ez azt jelenti, hogy Önnek megelőző, illetve felszámoló intézkedéseket kell hoznia, és viselnie kell ezek költségét – anélkül, hogy ehhez meg kellene állapítani az Ön vétkességét, illetve gondatlanságát.

Ön akkor is felelősséggel tartozik, **ha az Ön által végzett keresőtevékenység nem felel meg a fent felsorolt feltételeknek**. Ebben az esetben azonban ún. **vétkességi alapú felelősséggel** tartozik, mely csakis a védett fajok és a természetes élőhelyek károsítására vonatkozik. Ez azt jelenti, hogy Ön csak akkor felelős, ha megállapítást nyer, hogy vétkesen vagy gondatlanul járt el.

¹ A „közvetlen kárveszély” azokra az esetekre vonatkozik, amikor a környezeti kár közeljövőben történő bekövetkezésének kellően nagy a valószínűsége. Mindig az adott esettől függ, mi minősül kellően nagy valószínűségnek, illetve közeli időpontnak.

A környezeti felelősségről szóló irányelv kategóriákba sorolja azokat a természeti erőforrásokat, melyeket természetkárosítás érhet, illetve amelyeket közvetlen kárveszély fenyeget. Ezek a kategóriák a következők:

Védett fajok és természetes élőhelyek

Kár, illetve közvetlen kárveszély, mely nagyon kedvezőtlen hatást gyakorol a védett fajok és természetes élőhelyek kedvező védettségi státuszára

Az élőhelyek és a vadon élő madarak védelméről szóló irányelvekben meghatározott védett fajok, illetve élőhelyek, és egyes tagállamok esetében a nemzeti jogszabályok által védett fajok és élőhelyek is

Víz

Kár, illetve közvetlen kárveszély, mely nagyon kedvezőtlen hatást gyakorol az érintett vizek ökológiai, kémiai és/vagy mennyiségi állapotára és/vagy ökológiai potenciáljára

A víz-keretirányelvben meghatározott vizek, azaz a felszíni vizek (szárazföldi vizek, átmeneti vizek, parti tengervizek és felségvizek), valamint a felszín alatti vizek

Talaj

Szennyeződés, illetve közvetlen kárveszély, mely veszélyes anyagok, készítmények és/vagy (mikro)organizmusok talajba, talaj felszínére vagy a föld alatti térbe történő közvetlen vagy közvetett bevezetése következtében az emberi egészség károsodásának jelentős kockázatával jár

Mikor kell a környezeti felelősségről szóló irányelvet alkalmazni?

A környezeti felelősségről szóló irányelvet azokban az esetekben kell alkalmazni, amikor jelentős mértékben károsodik a fentiekben felsorolt vizek, földterületek, illetve védett fajok és természetes élőhelyek valamelyike.

Mindegyik tagállamban az illetékes hatóság(ok) hatáskörébe tartozik a kár jelentőségének felmérése. A környezeti felelősségről szóló irányelv azonban alapvető iránymutatással szolgál a kárfelmérést illetően. Így például kimondja, hogy az emberi egészségre ártalmas környezeti károk jelentős kárnak minősülnek. Nem minősül viszont jelentősnek a környezeti kár abban az esetben, ha a negatív változás kisebb mértékű a normálisnak tekintett természetes (pl. a populáció számában bekövetkező) ingadozásoknál, illetve ha az adott természeti erőforrás képes arra, hogy rövid időn belül teljes mértékben regenerálódjon.

Mindazok a természetes, illetve jogi személyek, akikre a környezeti kár ténylegesen vagy nagy valószínűséggel hatást gyakorol, vagy akik más módon érintettek, jogosultak arra, hogy a tudomásukra jutott környezeti kárról (vagy közvetlen kárveszélyről) értesítsék az illetékes hatóságot, megállapításait megfelelő információkkal alátámasztva, és hogy az illetékes hatóság döntését megtámadják bíróság vagy más független és pártatlan köztestület előtt abból a célból, hogy az illetékes hatóság a köz érdekében eljárva fellépjen a környezeti kár felszámolása érdekében. Közéjük tartozhatnak a következő természetes, illetve jogi személyek: a környezet védelme érdekében fellépő civilszervezetek, a lakosok, a madármegfigyelők, a természetjárók, a hobbihorgászok, azok, akiknek egészségére kockázatot jelent valamilyen szennyező anyag, a gyermekek felügyeletét ellátó felnőttek, valamint azok az idősebb személyek, akiknek veszélyben van az egészsége.

Azoknak az eseményeknek a típusai, melyek kárt tehetnek az alábbi természeti erőforrásokban:

Élőhelyek és fajok	Víz	Talaj
- Védett élőhelyek és fajok közvetlen elpusztítása, illetve eltávolítása - Fizikai kár, vegyi szennyezés vagy komoly zavaró hatás (ideértve a zajt és a vibrációt is) - Védett élőhelyeket és fajokat – pl. helytelen mezőgazdasági módszerek alkalmazása következtében – ért mikrobiális szennyezés - Védett fajok egyedeinek tudatos elpusztítása (pl. madarak illegális kilövése)	- Víz kivétel, mely megváltoztatja a víztest mennyiségi állapotát - Veszélyes anyagok kibocsátása vegyi anyagokat tároló ipari telephelyről, illetve vegyi anyagokat szállító közúti vagy vasúti tartálykocsiból (pl. baleset miatt) - Felszíni vizek gáttal történő elzárása, mely számottevően megváltoztatja a víz ökológiai potenciálját - Kőolaj, vegyi anyagok, illetve hulladék anyagok kijutása föld alatti vagy föld feletti tározókból, kezelőlétesítményekből, illetve szállítóeszközökből, mely a felszíni és felszín alatti vizek károsodását (kémiai állapotuk nagyon kedvezőtlen megváltozását) okozza - Hulladékégető füsttisztító rendszerének meghibásodása, mely a közelben fekvő lakott településen a felszíni talajréteg nehézfém-szennyezését okozza	- Hulladékégető füsttisztító rendszerének meghibásodása, mely a közelben fekvő lakott településen a felszíni talajréteg nehézfém-szennyezését okozza - Vegyi anyagok tároló- és kezelőlétesítményekből, illetve gyártó üzemekből történő véletlenszerű kijutása és bejutása a talajba és a felszín alatti vizekbe - Engedély nélküli és szándékos – földfelszíni vagy talajba történő – hulladéklerakás, mely gázok (ártalmas vegyi anyagok) képződését és a közelben fekvő lakott település(ek)re történő eljutását okozza - Létesítmények leszerelése, melynek során akaratlanul veszélyes anyagok szivárognak a talajba és a felszín alatti vizekbe

Mikor nem kell a környezeti felelősségről szóló irányelvet alkalmazni?

Függetlenül attól, milyen keresőtevékenységet végez, Önt gazdasági szereplőként nem terheli felelősség azokért a károkat, melyek kiváltó oka:

- fegyveres konfliktus, polgárháború, felkelés vagy egyéb harci cselekmény,
- különleges (rendkívüli, elkerülhetetlen és kívédhetetlen) természeti jelenség,
- olyan tevékenység, mely főleg honvédelmi vagy nemzetközi biztonsági célokat szolgál, vagy amely természeti katasztrófa ellen hivatott védelmet biztosítani, vagy
- olyan azonosíthatatlan tevékenység, pl. diffúz szennyezés, amelynek esetében nem lehet okozati összefüggést megállapítani az adott tevékenység és az okozott kár között.

A fentiekén túlmenően nem kell a környezeti felelősségről szóló irányelvet alkalmazni a következő esetekben:

- 2007. április 30. előtt bekövetkezett kibocsátások és események (és az azokat okozó tevékenységek),
- a kárt okozó kibocsátás, illetve esemény bekövetkezte óta több mint 30 év telt el,
- a nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozó tengeri olajszennyezések, veszélyesáru-szállítványok, nukleáris tevékenységek stb.,
- a gazdasági szereplő bizonyítani tudja, hogy a kárt harmadik fél okozta, valamint hogy a káresemény hatósági felszólítás vagy utasítás következtében vagy annak ellenére következett be, hogy a gazdasági szereplő meghozta a megfelelő biztonsági intézkedéseket (ebben az esetben a gazdasági szereplő mentesülhet a költségek alól).

Az adott tagállam nemzeti jogszabályainak függvényében Ön gazdasági szereplőként felhozhatja saját védelmére, ha:

- Ön teljes mértékben betartotta a kárt okozó kibocsátás, illetve esemény vonatkozásában az engedélyben foglaltakat és az abban meghatározott összes feltételt, illetve
- a kibocsátás, illetve a tevékenység idején a tudomány és a műszaki fejlődés aktuális állása alapján nem volt valószínűsíthető, hogy a kibocsátás/tevékenység kárt fog okozni.

Mit kell tenni közvetlen kárveszély esetén, illetve akkor, amikor a káreset bekövetkezik?

Az alábbi ábra feltünteti, milyen lépéseket kell tenniük a különböző szereplőknek közvetlen kárveszély esetén, illetve káreset bekövetkeztekor akkor, amikor biztos, hogy az adott eset a környezeti felelősségről szóló irányelv hatálya alá tartozik. Az ábra az egyes intézkedések lehetséges sorrendjét is szemlélteti.

Közvetlen környezeti kárveszély esetén vagy káreset bekövetkeztekor a gazdasági szereplő köteles:

- haladéktalanul lépéseket tenni annak érdekében, hogy megelőzze a kárt, illetve hogy megakadályozza a káreset súlyosbodását,
- a lehető leghamarabb értesíteni az illetékes hatóságot az eseményről és a megelőzés céljából meghozott intézkedésekről, valamint
- felszámolni a károkat saját kármentesítési tervének megfelelően, az illetékes hatóság által meghatározott lépéseket elvégezve.

Azt követően, hogy a kárveszélyről, illetve a káresetről értesítést kapnak, az illetékes hatóságok, melyek az adott tagállamban a környezeti felelősségről szóló irányelv végrehajtásáért felelősek, kötelesek:

- meghatározni, hogy az adott eset a környezeti felelősségről szóló irányelv hatálya alá tartozik-e,
- azonosítani a felelős gazdasági szereplő(ke)t, és
- arra kötelezni az összes felelős gazdasági szereplőt, hogy tegyék meg a károk felszámolásához azonnal és hosszabb távon szükséges intézkedéseket.

Az illetékes hatóságok maguk is hozhatnak intézkedéseket a károk felszámolása céljából. Ebben az esetben a károk felmérése és felszámolása során felmerülő, valamint az adminisztratív és az egyéb kapcsolódó költségeiket meg kell téríttetniük azzal a gazdasági szereplővel, aki a kárt okozta.

Hogyan kell a károkat felszámolni?

A vizeket, védett fajokat és természetes élőhelyeket fenyegető közvetlen kárveszélyek megszüntetése, illetve a vizek, védett fajok és természetes élőhelyek állapotában okozott károk felszámolása a következő három eljárás segítségével valósítható meg: elsődleges, helyszíni helyreállítás, kiegészítő helyreállítás és kompenzációs helyreállítás.

Elsődleges helyreállítás:

- azonnali intézkedések, melyek célja, hogy megszüntessék a káresetet, minimalizálják és mérsékeljék a kárt, megakadályozzák a káreset súlyosbodását, és felszámolják az okozott kárt. Ezek az intézkedések a sürgősségi (illetve azonnali) helyreállításra irányulnak (és a gyakorlatban legtöbbször megelőzik a tényleges elsődleges helyreállítási intézkedéseket, valamint
- a károkozás helyszínén végzett közép- és hosszú távú intézkedések, melyek célja, hogy a károsodott természeti erőforrások visszatérjenek eredeti állapotukba, azaz abba az állapotba, melyben akkor lennének, ha a káreset nem következett volna be („természetbeni helyreállítás”).

Kiegészítő helyreállítás: Ha az „elsődleges helyreállítás” nem elégséges ahhoz, hogy a környezet visszatérjen eredeti állapotába, azaz abba az állapotba, amelyben akkor lenne, ha a káreset nem következett volna be, kiegészítő intézkedések révén javulást lehet elérni a károsodott területen. Ha azonban ez mégsem lehetséges, vagy ha túl sokba kerülne, kiegészítő helyreállítás végezhető másik helyszínen. Így például ha egy adott halállomány sérül, és az érintett területen csak 50%-ban sikerül helyreállítani a kérdéses állományt, kiegészítő intézkedéseket lehet hozni egy másik helyszínen a fennmaradó 50%-os helyreállítás elvégzése érdekében. Ezáltal elérhető, hogy a két helyszínen összességében 100%-os állomány-helyreállítás valósuljon meg.

Kompenzációs helyreállítás: Ha a természeti károk felszámolását célzó elsődleges helyreállítás (és az esetlegesen szükséges kiegészítő helyreállítás) időigényesnek bizonyul, kompenzációs helyreállítást kell végezni a károk bekövetkezése és az elsődleges, illetve kiegészítő intézkedések hatásának megnyilvánulása között bekövetkező ún. átmeneti veszteségek kompenzálása érdekében.

Ha földterületet ér károsodás, a környezeti felelősségről szóló irányelv minimumkövetelményként a következőket írja elő: elsődleges helyreállítási intézkedések révén olyan mértékben gondoskodni kell a kérdéses szennyező anyagok eltávolításáról, ellenőrzéséről, elszigeteléséről, illetve csökkentéséről, hogy azok ne jelentsenek komoly veszélyt az emberi egészségre. (Az irányelv ebben az esetben nem teszi kötelezővé kiegészítő, illetve kompenzációs intézkedések meghozatalát.)

További információk:

A környezeti felelősségről szóló irányelv hivatalos szövege:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:08:32004L0035:HU:PDF>

A környezeti felelősségről szóló irányelvet ismertető
weboldal az Európai Bizottság honlapján:
<http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/index.htm>

Példák:

Elsődleges helyreállítás:

- szennyezésmentesítés (sürgősségi, illetve azonnali helyreállítás);
- a szennyeződés továbbterjedésének megakadályozása (sürgősségi, illetve azonnali helyreállítás);
- a károsodott földterület minőségi és mennyiségi helyreállítása, és beültetése őshonos fajokkal annak érdekében, hogy az elsődleges helyreállítással kapcsolatos zavaró hatásokat követően a terület gyorsabban tudjon regenerálódni;
- olyan, a tápláléklánc tagját képező fajok betelepítése, melyek táplálékforrást jelentenek a vadon élő halak és más állatfajok számára – pl. a rovarokkal táplálkozó halak és más, vadon élő állatok számára táplálékul szolgáló gerinctelen állatok, illetve a ragadozó madarak és húsevő emlősök számára táplálékul szolgáló kisebb emlősök betelepítése;
- annak lehetővé tétele, hogy a károsodott terület által korábban biztosított szabadidős szolgáltatásokat és kereskedelmi tevékenységeket újra igénybe lehessen venni;
- a károsodott természeti erőforrások természetes regenerációját az elsődleges helyreállítás alkotóelemének is lehet tekinteni.

Kiegészítő és kompenzációs helyreállítás:

- működőképes élőhelyek újbóli kialakítása azok hagyományos elterjedési területén belül – pl. vizes élőhely újbóli kialakítása lecsapolt és mezőgazdasági művelés alá vont területen;
- a fajok sikeres szaporodásának elősegítése – pl. a madarak fészkelőhelyeinek védelme annak érdekében, hogy szaporodásukat se a ragadozók, se az emberek ne zavarhassák meg;
- további élőhelyek biztosítása a halak számára a vándorlásukat hátráltató akadályok felszámolása révén;
- az élőhelyek természeti állapotának javítása az invazív fajok (özfajok) eltávolításával;
- a felszín alatti vizek szennyezésének megelőzése;
- az élőhelyek védelme annak érdekében, hogy építkezések következtében ne csökkenjen területük;
- a helyszíni szabadidős lehetőségek számának növelése és minőségének javítása;
- gazdasági szereplő által okozott szennyezés eltávolítása olyan területről, ahol a gazdasági szereplő azóta már felhagyott üzleti tevékenységével, s amely ennek következtében gazdátlanra vált.

Kiadóhivatal

doi:10.2779/23230

ISBN 978-92-79-29611-6

9 789279 296116